

Sosyal Yardımların Seçmen Tercihleri Üzerindeki Etkileri

Adnan KÜÇÜKALİ (*)

Özet: Türkiye’de kamu sektörünün yaptığı sosyal yardımlar yakın zamana kadar yalnızca sosyal güvencesi olmayan bireyleri destekler nitelikte idi. Sosyal yardım modellerinde yapılan yeni düzenlemelerle gerek yardımlardan yararlanan birey sayısında gerek yardım tutarlarında oldukça önemli artışlar sağlanmıştır.

Muhtaç olma durumunun yeniden belirlendiği ülkemizde daha fazla bireye, daha fazla tutarda aynı veya nakdi yardım yapılabilmenin önü açılmıştır. Merkezi hükümetçe muhtaç kimselerin ihtiyaçlarını gidermek amacı ile yapılan bu yardımlar toplumsal kesimler tarafından farklı şekilde karşılık bulmuştur.

Bu çalışmada sosyal yardımların toplum tarafından nasıl algılandığı araştırma konusu yapılarak, yardımların Türkiye’de 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı seçimine olan etkisi Erzurum ili kapsamında değerlendirilmiştir. Bu araştırma, hükümet tarafından yapılan yardımların sosyo ekonomik düzeyi düşük, ailelerinde birey sayısı fazla olan yoksul seçmenler üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal devlet, Sosyal politika, Sosyal yardım, Klientalizm, Erzurum

The Influence of Social Assistance on Voter’s Preferences

Abstract: Until recently the social assistances managed by public sector in Turkey have been in concern of only uninsured individuals. By the help of new arrangements in social welfare models, the quantity of individuals who have benefited and the range of social assistances have increased rapidly.

As the criteria of being in need of social assistances have been rearranged, more amount of assistances, financially or in kind, are to be able to be applied. The social aids applied by the central government in order to assist people in need have been reciprocated in different views by various social groups.

In this study, the perception of society to social assistances has been taken in consideration of research to correlate the impact on the presidential elections on 8 August 2014, with the sample of Erzurum. As a result of the study it is found out that the level of assistance made by the government has much more impact on the poor voters who are socio-economically low levelled and the members of large families.

Keywords: Social state, Social policy, Social assistance, Social aid, Clientelism, Erzurum

*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü (e posta: adnankucukali@atauni.edu.tr)

Giriş

Sosyal yardımlar, insanlık tarihi boyunca hemen her toplumda varlığını sürdürmüştür. Bu yardımların niteliği, kapsamı, yöntemi, kurumsal yapısı ve finansmanı zaman içerisinde farklılık gösterse bile yüzyıllardır toplum ve devlet yaşamında en önemli sosyal konulardan birini teşkil etmektedir.

Dünyanın her ülkesinde olduğu gibi Türkiye'nin de, dört bir yanında yaşayan bireylerin ekonomik gelirleri ve ihtiyaçları birbirinden farklıdır. Bireylerin ihtiyaçları, yaşam şartlarının değişkenliği nedeni ile ekonomik olabileceği gibi psikolojik veya sosyal destek ihtiyaçları şeklinde de olabilmektedir.

Toplumun yoksul ve yardıma muhtaç bireylerinin, ihtiyaçlarının giderilmesi insani bir görev olduğu kadar kamusal bir sorumluluğun da gereğidir. Türkiye'de kamunun yaptığı yardımlar kayıtlı ve görece süreklilik arz ederken, toplumsal duyarlılık nedeni ile kamu dışında yapılan bağışların büyük çoğunluğu kayıtdışı ve gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmaktadır.

Modern devlet anlayışında, gönüllülükten ziyade, kapsamı belirgin ve standartları tespit edilmiş nitelikli, güçlü sosyal yardımlar oluşturmak ve bunları ihtiyacı olan kesimlere ulaştırmak artık bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir. Zira, ihtiyaç sahibi olan bireylerin talepleri, düzenli veya daha belirgin yardımlarla karşılanmadığında, toplumsal huzur ve barış bozulmakta, arzu edilmeyen birçok olumsuzluklar ortaya çıkabilmektedir (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 1998: 24; Altay, 2005: 164).

1961 Anayasası ile birlikte Türkiye, sosyal devletin gerekliliklerini anayasal bir görev olarak kabul etmiştir. Bu bağlamda Türkiye, vatandaşlarının sosyal adalet, refah ve güvenliğini sağlamayı, sorunlu ve muhtaç bireylerine, maddi ve manevi destek ve danışmanlık hizmetlerini sunmayı, sosyo-ekonomik yönden zayıf olanların durumlarını iyileştirmeyi yasal olarak kabul etmiş sosyal bir devlettir (TCCB, 2009: 45, Şenkal, 2005: 227-228).

2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, yoksulluğun azaldığı veya ortadan kalktığı toplumlarda daha güçlü ve huzurlu ailelerin oluşacağı bilinci ile faaliyetine başlamıştır. Bakanlık aynı zamanda; sosyal refah ve adaletin sağlanabilmesi, düzensiz bir yapıya sahip olan sosyal yardımların bir merkezden düzenli ve etkin biçimde yürütülmesi, yoksullukla mücadeleyle ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi ve ilgili kuruluşların koordinasyonunun sağlanmasını kuruluş amaçları doğrultusunda faaliyet gösterir (ASPB, 2011: 2-3).

Yoksulluk ve işsizlikle mücadelede, toplumsal ihtiyaçları karşılar nitelikte aktif iş-gücü politikalarını istediği düzeyde hayata geçiremeyen birçok ülke gibi, Türkiye'de de zamanla işsiz veya yoksul vatandaşlara yönelik sosyal yardımlar artırılmış, pasif istihdam politikaları daha etkin ve yaygın bir halde uygulanmaya başlanmıştır (ILO, 2010). Ancak sosyal yardımların her geçen gün artan maliyetleri ve genişleyen kapsamı, bu yardımların sürekliliği ve sürdürülebilirliğini tartışma konusu yapmıştır (Güneş, 2012: 149).

Ayrıca, son 2 yılda Türkiye'ye göç etmek zorunluluğunda kalan ve sayıları 2 milyonu geçen Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'de gerek kamu gerek sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım bütçelerinden yararlanıyor olması, ülkede yaşayan ve muhtaç durumda bulunan vatandaşların gelirinde bir kaybı da beraberinde getirmektedir. Sığınmacı konumunda olan Suriyeliler; sosyal, siyasal ve ekonomik boyutu olan bir uyum sorunu ve güvenlik meselesini de beraberlerinde getirmişlerdir. Bu çok boyutlu yeni sosyal sorunla karşı karşıya kalan Türkiye hükümetlerinin, sığınmacıların yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamaya dayalı bir sosyal yardım politikası ile ülkenin kaynaklarını kullanmaya devam etmesi realist bir yaklaşım olmaktan uzaktır (TESEV, 2015: 5-7).

Başta merkezi hükümet ve belediyeler olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve hayırsever vatandaşlar tarafından yapılan maddi yardımların artması, devletin sosyal devlet görüntüsünden hayırsever devlet görüntüsüne bürünmesine, yoksul insanların sosyal yardımları algılama şekillerinin değişmesine neden olmuştur.

Gelişmiş tüm ülkeler, ihtiyaç sahibi vatandaşlarına sağladıkları maddi yardımlarla, onların insan onuruna yakışan bir yaşam sürmelerinin uğraşı içerisinde. OECD ülkelerinde, sosyal yardım bütçesinin GSYİH'ya oranı (ortalama) %4,7 iken, Türkiye'de son 10 yılda 3 kat artmasına rağmen gelinen durum %1,38'dir (SGB, 2015). Son yıllarda kamu yardım oranlarında sağlanan iyileştirmelere rağmen, halen istenilen düzeye ulaşılamamıştır. Mevcut yardım miktarlarının düşüklüğüne karşın, yoksulluğu kendisine yaşam tarzı olarak kabul etmiş, zamanla çalışma kültürü ve hayatından uzaklaşmış kesimleri işgücüne katılım noktasında negatif yönde etkilemiştir.

Sosyal yardımların, merkezi hükümetin yoksul vatandaşlarla olan ilişkilerini belirlemede birincil önemi haiz konuma yükselmesi, siyasi himayeciliği, hizmette ayrımcılığı, yardımlarda kayırmacılığı bir anlamda klientalizmi ortaya çıkarmıştır (Özkanan ve Erdem, 2014:184-185).

Türkiye'de siyasi seçimlerden daha fazla oy alabilmenin ve dar gelirli seçmeni etkileyebilmenin başlıca yolunun, sosyal yardımların artırılması olacağı düşüncesi kısmen hâkimdir. Hükümetler yardımları, daha ziyade üstesinden gelemedikleri işsizlik ve yoksulluk sorunlarının yol açacağı sosyoekonomik problemleri önlemek, hatta kendileri için daha fazla oy elde etmenin bir aracı olarak kullanmaktadırlar (Eryılmaz, 202: 240-241).

Bu durum, özellikle ekonomik düzeyi düşük eğitimsiz bireyler üzerinde, işgücüne katılım oranlarını olumsuz etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda işsizliğin kronikleşmesine, sosyal yardımların bağımlılık yapmasına, yoksul kesimde tembelliğin yaygınlaşmasına; sosyal yardım almayan vatandaşların ise muhtaç kişilere karşı olumsuz his beslemelerine, dayanışma duygularının yok olması veya zayıflamasına sebebiyet vermektedir.

Türkiye'de yoksulluk ve sosyal yardım konularında yapılan akademik çalışmalarda daha ziyade, yoksulluk ve sosyal yardımların nitelik ve niceliği üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Şeker, 2008:24).

Bu makalede Erzurum ili ve ilçelerinde, 2013 ve 2014 yılları içinde kamu tarafından sağlanan sosyal yardımlar araştırma konusu yapılarak, bu yardımların 10 Ağustos 2014 tarihindeki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde seçmen oylarını belirlemedeki rolü ortaya konmaya çalışılmıştır. Özellikle yoksul ve Kürt nüfusun daha yoğun yaşadığı Erzurum'un güney ilçeleri seçim sonuçları ve yardım envanterleri üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır.

I. Sosyal Yardım Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Yardımlar

A. Sosyal Yardım ve Yoksulluk Kavramı

Sosyal yardım veya destek denilince, yoksulluk içinde olan ve temel ihtiyaçlarını karşılayamayan, yaşamını sürdürmekte güçlük çeken bireylere, kaynakların yeterliliği ölçüsünde özellikle kamu tarafından yapılan aynı ve nakdi yardımlar anlaşılmaktadır. Yine bu anlamda gönüllü birey ya da kuruluşların, toplumsal duyarlılıkları neticesinde ortaya koydukları imkânlarla yaptıkları yardımları da sosyal yardımların ikinci büyük kaynağı olarak değerlendirmek doğru bir yaklaşım olacaktır (Buğra, 2008: 130-131).

Sosyal yardımlar, geçinme güçlüğü içinde olan ve toplumdaki dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bireylerin, yoksul ve dar gelirli insanların veya sosyal grupların yaşamlarının güvence altına alınması konusunda, özellikle kamunun sorumluluklarını yerine getirmesinden doğmaktadır (DPT, 2001: 51).

Sosyal koruma çerçevesinde, yeterli gelire sahip olmayan kişiler için, son mercide sağlanan maddi destek olarak tanımlanan sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sisteminin primsiz programları olup; bu sistemin açıklarını kapatıcı bir işlev görmekte ve sosyal sigorta sisteminin sağladığı güvenceden faydalanamayanlara yönelik bir koruma sağlamaktadır (Hacımamotoğlu, 2009: 23-25).

Modern dünya yoksullukla etkin mücadele etme, yoksulluk nedeni ile baş gösteren toplumsal sorunları giderme ve dengeli çözümler üretebilme adına sosyal yardımların niteliğinde yeni arayışlara yönelmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı bu yaklaşımın bir sonucu olarak 2006 yılında "Fighting poverty a matter of obligation not charity" (Yoksullukla mücadele, hayırseverlik değil, bir yükümlülük meselesidir) sloganını ortaya koyarak, yoksullukla mücadelede, hayırseverlik anlayışının yetersizliğine, sürdürülebilir ve daha etkin politikalar üretilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir (Güneş, 2012: 152).

Günümüz toplumlarının sürekli artan sosyal ve ekonomik eşitsizliklerle temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, dolayısıyla yaşamlarını sürdürebilmeleri her geçen gün daha da zorlaşmaktadır. Bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan yoksulluk, mevcut politikalar ile üstesinden gelinemeyecek bir boyuttadır.

İnsanın biyolojik varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan gıda, barınma ve giyim gibi ihtiyaçlarının asgari düzeyi, yaşanan toplumun ve zamanın şartlarına göre büyük değişiklikler gösterebilmekte, bu yüzden yoksulluk, toplumdaki farklılıkların göstergesidir.

sübjektif bir olgu olarak varlığını devam ettirmektedir (Altındağ, 2007: 5). Bu sübjektiflik ülkelerin satın alma gücü paritesinin belirleyiciliğiyle, ekonomik göstergelerin ön plana çıkarıldığı tanımlamalarla kısmen aşılabilmektedir (Şenses, 2000: 62).

Yoksulluk, en geniş tanımı ile bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek ekonomik bir gelire sahip olamaması durumudur (Gündoğan, 2008: 43). Ekonomik göstergelerin ön planda tutulduğu yoksulluk üzerine farklı tanımlamalar yapılmıştır. Genellikle yoksulluk, mutlak ve görel yoksulluk olmak üzere iki başlık altında ele alınır. Bunlardan ilki olan mutlak yoksulluk, bir insanın günlük asgari kalori gereksinimine göre hesaplanır. Az gelişmiş ülkelerde 2070 k/cal, gelişmekte olan ülkelerde 2480 k/cal, gelişmiş ülkelerde ise 3390 kalori günlük asgari kalori gereksinimi olarak kabul edilir (Zastrow, 1991:308–309; Şenses, 2003: 63). Görel yoksulluk tanımında insanın toplumsal bir varlık olmasından yola çıkılır. Kişi ya da hane halkının içerisinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen, asgari bir yaşam düzeyine sahip olup-olmaması görel yoksulluktur (Zastrow, 1991:308–309; Gündoğan, 2008: 43).

Diğer taraftan Dünya Bankası'nın 1990 yılında yayınladığı ve ana temasını yoksulluğun oluşturduğu raporda nesnel kriterlere dayalı bir tanımlama yapılmış ve gelire dayalı "mutlak yoksulluk" tanımı getirilmiştir. Dünya Bankası günlük geliri 2400 k/cal besini almaya yetmeyen insanları mutlak yoksul olarak tanımlanmıştır (ASAGEM, 2010: 11).

B. Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Yardımlar

İlk çağ toplumlarından beri sosyal yardımların önemli bir kısmı, dini inanış ve vicdani sorumluluklar gereği yapılmaktadır. Diğer yandan İslamiyet'in doğuşu ile birlikte, sosyal yardımların ibadet esasları arasında yer alması, inanların zekât ile zorunlu kılınması ve sadaka ile teşvik edilmesi de, sosyal yardım alanında bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Taşçı, 2010: 65).

Tarih boyunca tüm toplumlarda din ve kültürün etkisi ile şekillenen ve kısmen benzerlikler gösteren sosyal yardımların, yoksulluğun toplumsal barış ve düzeninin bozucu etkisinin zamanla daha iyi anlaşılması ile yetersiz kaldığı saptanmış; bir kamu hizmeti olarak devlet tarafından yürütülmesi zorunlu hale gelmiştir (DDK, 2009: 1-2).

Bütün dinlerde yoksula ve ihtiyaç sahiplerine yardım edilmesi, teşvik edilen bir davranıştır. İslam toplumlarında, günümüzde bağış olarak adlandırılan sadaka ile başlayan sosyal yardımlaşma, 633 tarihinde Kur'an ayetlerinde zekât olarak adlandırılmış ve dini bir zorunluluk haline getirilmiştir. Zekât sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlama adına devlet tarafından toplanan bir çeşit vergidir. Zekât elde bulunan malların niteliğine göre 1/40, ile 1/10 arasında değişen oranlarda zengin Müslümanlardan yılda bir kez alınan bir sosyal yardımlaşma aracı ve İslam dinin esaslardan birisidir (Güvercin, 2004: 91).

Avrupa'da kendi imkânları ile yaşamını idame ettirmekte zorluk çeken bireylerin korunmasına yönelik ilk yasa, 1300'lü yılların ortasında İngiltere'de yapılmış ve bu yasa ile sosyal yardımların devletleştirilmesi konusunda ilk adım atılmıştır. Öte yandan 1601

yılında Kraliçe I. Elizabeth döneminde çıkarılan Yoksulluk Yasası ile yerel yönetimlere sorumluluklar yüklenmiş ve sosyal yardımların devletleştirilmesinde büyük bir hamle gerçekleştirilmiştir (Rosanvallon, 2004: 120; Ersöz, 2004: 10).

Toplumun geleceğini güvence altına almanın gerekliliğini hisseden devlet, bu amaçla sosyal sigortalar ve sosyal güvenlik kurumları oluşturmuştur (Karakış, 2009: 107). Sana-yi toplumuna geçişten günümüze kadar devam eden dönemde, “zorunluluk ilkesi devletin sosyal yardım algısını şekillendirmiş ve sosyal yardımlar kamusal bir yükümlülük olarak sürdürülmüştür (Taşçı, 2010: 69).

Osmanlı İmparatorluğunda “içtimai muavenet” (sosyal dayanışma) kavramı, “sosyal politika” ve “sosyal devlet” gibi kavramların yerine kullanılmıştır. Bu kavramdan da anlaşılacağı üzere sosyal yardımlar devletin asli görevi olmayıp, vakıflar, ibadethaneler, cemaatler ve meslek örgütleri vasıtası ile sürdürülmüştür (Hür, 2009: 3). İslam dininin de etkisi ile Osmanlı toplumunda, kişilerin servetleri üzerinde akrabalarının, komşularının hatta içinde yaşadığı toplumun hak sahibi olduğu inancı hâkimdi (Es, 2008: 29-30). Türkiye’deki sosyal yardım anlayışının da Osmanlı’dan miras alınmış bir kısım düşünceler içerdiği söylenebilmektedir (Hür, 2009: 3).

Tüm bunların ışığında Osmanlı İmparatorluğu’nun cemaatler, vakıflar ve meslek örgütleri aracılığıyla sosyal güvenlik ve sosyal yardım işlevlerini yerine getirdiği, günümüzdeki refah devletlerinin toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, kişisel sosyal hizmetler ve konut gibi bir kısım sosyal politikalarını etkin ve sürekli bir şekilde uyguladıkları görülmektedir (Ersöz, 2003: 189). Ancak Türkiye’nin 1950’li yıllara kadar yoksullukla mücadele ve sosyal yardım konularını ihmal ettiği ve günümüzde ise Osmanlı’daki sosyal muavenet anlayışını yanlış yorumlayarak, bu gibi konularda yasal sorumluluklarla değil hayırsever devlet anlayışıyla hareket ettiği görülmektedir.

1960 Anayasası ile yapılan yasal düzenlemeler sonrası standartları belirlenmeye çalışılan ilk ciddi sosyal yardım politikaları 1970’li yılların sonlarına doğru ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda verilebilecek örnek; 1976 yılında 2022 sayılı “65 Yaşını Dolurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması” Hakkındaki Kanun ile 18 yaşından büyük özürsüzler ve kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış özürsüz yakınları bulunan Türk vatandaşlarına T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tarafından aylık bağlanması” hakkındaki düzenlemesidir.

Türkiye’de ilk ciddi kurumsal sosyal yardımlar 1983 yılında çıkarılan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile başlatılmış olsa da, tüm yoksul vatandaşları ilgilendiren bir kamu sosyal yardım programı olan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu, 1986 yılında çıkarılmıştır.

2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), kamusal yardımların, daha adil ve daha optimal dağıtımını üstlenerek birçok farklı birimin yapacağı yardımların tek elden ve kayıtlı olarak organize bir şekilde yürütülmesini üstlenmiştir.

II. Günümüz Türkiye'sinde Sosyal Yardımlar ve Algılanış Tarzları

Türkiye'de yaşanan yoksulluğun başlıca nedenleri; işsizlik, eğitim düzeyinin düşüklüğü, kayıt dışı istihdam, bölgesel geri kalmışlık, gelir dağılımı eşitsizliği, sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan sorunlar, işgücü piyasası ile ilgili problemler ve ulusal veya uluslararası ekonomik konjonktürdür (Metin, 2012: 119; Altındağ, 2007: 33).

Türkiye'de dört kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 4,395 TL, bir kişinin geçim maliyeti ise 1.644 TL'dir. 2013 TÜİK verilerine göre; halkın %29,4'ü, yaklaşık 22 milyonu, daha farklı bir ifade ile her üç kişiden biri ekonomik sıkıntı içerisinde. Ancak bu oranda kayıtdışı çalışanlar ve kayıtdışı kazançların bir hayli fazla olduğu Türkiye'de kabul edilebilirlikten uzaktır. Türkiye'nin dâhil olduğu Doğu Avrupa ülkeleri için tanımlanan günde 4.35 Dolarlık yoksulluk sınırına göre mutlak yoksulluk oranı ise %1'in altındadır (TÜİKb: 2013). Türkiye'de dört kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 4.395 TL, bir kişinin geçim maliyeti ise 1.644 TL olarak kabul edilmektedir.

Ülkenin yaklaşık %30'nun ekonomik sıkıntı içerisinde olması, elde edilen gelirin bu kesimin ihtiyaçlarını karşılayamaması doğal olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın aktif bir şekilde uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 1: Türkiye'de 2014 Yılı Sosyal Yardım Tutarları

Toplam Sosyal Yardım Harcaması Tutarı(*)	20.393.993 (Bin TL)
Sosyal Yardımların GSYİH İçindeki Payı(*)	% 1,38
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	3.005.898
Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	2.274.182
Geçici (Sürel) Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	1.892.656
SYDTF Kaynaklarıyla Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar	4.351.800.939,30 TL
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Hak Sahibi Sayısı	1.300.377
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Toplam Aktarılan Kaynak	3.595.541.534,33TL
GSS Primi Devlet Tarafından Ödenen Kişi Sayısı	9.368.920
Kişi başı günlük harcaması, cari satınalma gücü paritesine (SGP) göre 2,15 doların altında kalan fert oranı (2013)	%0,06
Kişi başı günlük harcaması, cari satınalma gücü paritesine (SGP) göre 4,30 doların altında kalan fert oranı (2013)	%2,06
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sayısı (SYDV)	1000
SYDV Personel Sayısı	8.611
SYDV Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi Sayısı	3.792

Kaynak: ASBP, 2014

2002 yılında 1 milyar 376 Milyon 069 bin TL olan sosyal harcamalar 10 yıl içinde 16 kat artarak, 2012 yılında 20 milyar 692 milyon 358 bin TL'ye ulaşmıştır. Sosyal harcamaların GSYH'deki yüzdelik oranı 2002 yılında %0,50 iken 2012 yılı sonunda %1.63, 2014 yılında bu pay %1.38'e ulaşmıştır.

Türkiye'de yapılan sosyal yardımlar niteliklerine göre 2 kısma ayrılır bunlar; düzenli yardım türleri ve süreli yardım türleridir. Tablo 2'de topluca gösterilen bu sosyal yardımlar 7 farklı yardım türünden oluşmaktadır.

Tablo 2: Grupla Bazında Sosyal Yardım Programları

AİLE YARDIMLARI	EĞİTİM YARDIMLARI	SAĞLIK YARDIMLARI	ÖZEL AMAÇLI YARDIMLAR	YAŞLI VE ENGELLİ YARDIMLARI	İSTİHDAM YARDIMLARI	PROJE DESTEKLERİ
Gıda Yardımları	Eğitim Materyali Yardımları	Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) (ŞSY)	Aşevleri	Yaşlılık Yardımı-2022	İşe Yönlendirme Yardımı	Gelir Getirici Proje Destekleri
Barınma Yardımları	Şartlı Eğitim Yardımları	Engelli İhtiyaç Yardımları	Afet (Acil Durum) Yardımları	Engelli Yardımı-2022	İşe Başlama Yardımı	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projeleri
Sosyal Konut Projesi	Öğle Yemeği Yardımı	GSS Gelir tespiti ve Prim Desteği	Yabancı Uyruklulara Yönelik Yardımlar	Engelli Yakını Yardımı(18 Yaşından Küçük Engelliler)-2022		İstihdam Eğitimi Projeleri
Yakacak Yardımları	Ücretsiz Ders Kitabı			Silikozis Yardımı-2022		Sosyal Hizmet Projeleri
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yardım	Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı			Evde Bakım Yardımı		
Muhtaç Asker Ailelerine Yardım	Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması					
	Yurt Yapımı					

Kaynak: ASBP, 2014

Türkiye'de sosyal yardımlar, hayırsever devlet anlayışının gereği olarak son yıllarda çeşitlenmiş ve dağınık haldeki yardım kuruluşları 2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında birleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak kurulan bu yeni Bakanlık sosyal yardımlardaki çok başlılığı tamamen ortadan kaldıramadığı gibi, ülkemizde 1970'lerin ortalarından itibaren varlığını hissettiren sosyal yardımlardaki geleneksel yapıyı koruyarak, etkin sosyal politikalar üretememiştir.

Türk toplumunda gittikçe artan sosyal yardımlar gerek yardımı alan bireylerde gerek almayan bireylerde farklı karşılıklar bulmuştur. Muhtaç konumdaki bireylerin devletten sosyal yardım alması işgücüne katılımı olumsuz etkilediğinden, bu durum toplumun bir kısmınca eleştiri kaynağı yapılmıştır.

Sosyal yardımların daha önce yapılan birçok çalışmada genel kabul görmüş olumlu yanları; muhtaç konumdaki bireylerin ihtiyaçlarını tamamlayıcı olması, tasarruf sağlayıcı olması ve psiko-sosyal faydalarıdır. Kısa süreli de olsa muhtaçlık ve yoksulluk psikolojisinden uzaklaşan birey psiko-sosyal bakımdan kendisini daha mutlu hisseder. Sosyal yardımların başlıca olumsuz yanları ise damgalanma ve küçük düşürülme gibi psiko-sosyal zararları, bireyi çalışma hayatından uzaklaştırıp tembelleğe itmesi, bağımlılık yaratması ve istismara açık olmasıdır (ASAGEM, 2010: 46-47).

III. Erzurum İlinde Sosyal Yardım Uygulamaları ve Yardımların Siyasi Sonuçları

A. Erzurum İlinde Sosyal Yardım Uygulamaları

Erzurum Türkiye'nin ekonomik düzey olarak en düşük bölgesi olan Doğu Anadolu Bölgesinin 2. Büyük kentidir. 2000 yılında 937.389 olan şehir nüfusu aradan geçen 15 yıla rağmen bugün 763.320'dir. Erzurum'un ekonomisi genel olarak tarım – hayvancılık, sanayi – ticaret ve hizmet sektörü unsurlarından oluşmaktadır.

Tablo 3: Erzurum İlinde SGK İstatistikleri ve İşgücü Göstergeleri

İl Nüfusu	763.320
İş Yeri Sayısı	8.882
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Aktif+Pasif+GSS Kapsamında Tescil Edilenler)	744.165
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (GSS Kapsamında Tescil Edilenler Hariç)	542.968
Sosyal Güvenlik Kapsamının (GSS Kapsamında Tescil Edilenler Hariç) Toplam İl Nüfusuna Oranı (%)	71,13
Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus	19.155
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan Kişi Sayısı	133.570
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Toplam İl Nüfusuna Oranı (%)	17,50
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aylık Alan Kişi Sayısı	73.992
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Emeklilerin Toplam İl Nüfusuna Oranı (%)	9,69
Sosyal Güvenlik Kapsamında Bakmakla Yükümlü Tutulanların (Yararlanıcıların) Sayısı	335.406
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Bakmakla Yükümlü Tutulanların Oranı (%)	43,94
Genel Sağlık Sigortası Primi Devlet Tarafından Ödenenler	171.546

Kaynak: Erzurum İlinde Sosyal Güvenlik Verileri (SGK, 2015)

Sosyo-ekonomik hayatın yeterince canlı olmaması ve coğrafi şartlarının güçlüğü nedeni ile sürekli göç veren il konumundaki Erzurum'da, tablo 3 verilerinden anlaşılacağı üzere işgücüne katılım oranı %50 olarak gerçekleşmektedir. Kentte sosyal güvenlik kapsamının (GSS kapsamında tescil edilenler hariç) toplam il nüfusuna oranı %71,13'dür. İl nüfusunun %22,47'si primleri devlet tarafından ödenmek suretiyle, Genel Sağlık Sigortaları kapsamına alınmasıyla nüfusun %3,9'u ise primlerini kendileri ödemek koşuluyla Genel Sağlık Sigortası kapsamında hizmet almaktadır.

Tablo 4: Erzurum İlinde Sosyal Yardım İstatistikleri

NO	YARDIM TÜRÜ	KİŞİ / AİLE SAYISI	TOPLAM ÖDENEN TL
1	2022, Engelli Maaşı (2013)	23.956	54.455.653,43
2	Barınma Yardımı (2013)	401	1.510.518,41
3	Eğitim Yardımı (2013)	30.454	13.272.833,65
4	Dul Kadınlara Yönelik Yardım (2013)	6.152	15.232.250,00
5	Gıda Yardımı (2013)	8.801	2.900.079,41
6	Muhtaç Asker Yardımı (2013)	1.242	1.436.000,00
7	Nakdi Yardım (2013)	15.184	6.590.247,71
8	Sağlık Yardımları (2013)	19.969	7.903.631,76
9	Yakacak Yardımları (2013)	43.722	40.005.962,68
10	Diğer Yardımlar (2013)	2.759	574.611,86
11	Engelli Evde Bakım (2014)	7499	68.697.386,45
12	Özel Bakım Merkezleri (2014)	261	5.057.011,10
13	Sed (2014)	1109	7.619.028,63
14	Kadın Konukevi (2014)	46	15.340,14
TOPLAM		161.555	225.270.555,23

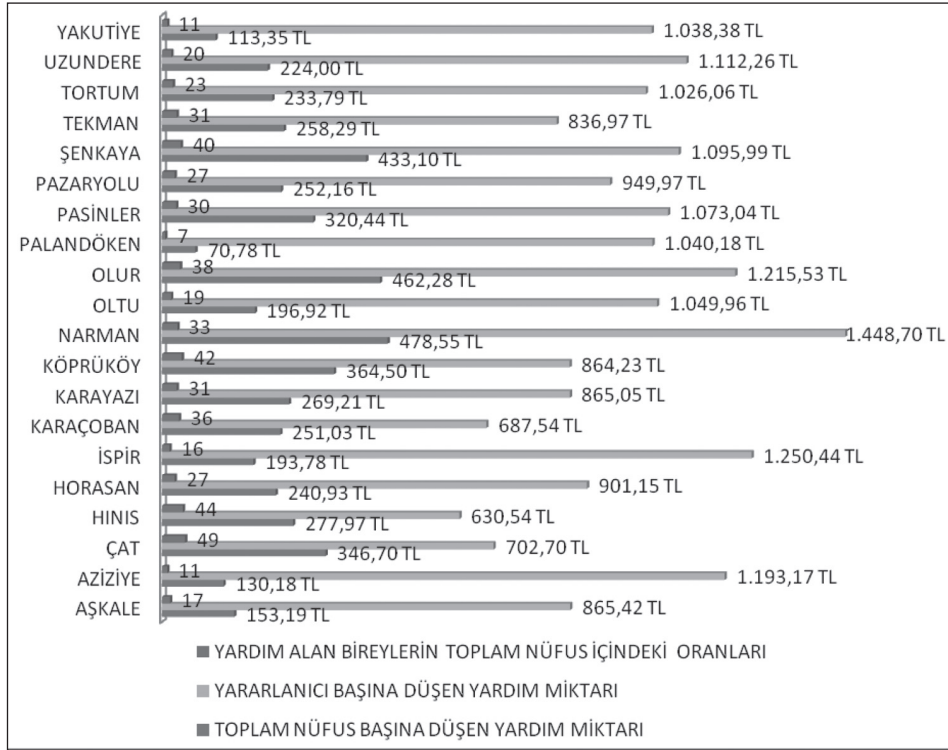
Kaynak: ASPM Erzurum İl Verileri, 2014.

Tablo 4'ten Erzurum'da mükerrer yardımlar dâhil olmak üzere toplam 161.555 kişiye/aileye, 225.270.555,23 TL sosyal transfer gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu transferlerden sadece yakacak yardımını baz alarak gerçekleştirilen yoksulluk oranında, Erzurum ilindeki yoksulların şehrin genel nüfusuna oranının %28,6 olduğu görülmektedir. Bu oran ülkemiz yoksulluk oranının yaklaşık 11 puan fazlasıdır. Öte taraftan Türkiye geneli işsizlik oranının %11 oranlarında olduğu, Erzurum'da işsizlik oranının %6,6 olarak gerçekleştiği göz önüne işsizlik oranına göre il genelinde alınan sosyal yardımların aşırı yüksek olduğu görülmektedir. Bu noktada çalışan yoksullar kavramı ile sosyal yardımların oluşturduğu bağımlılık akla getirilebilir.

B. Sosyal Yardımların İlçelerdeki Siyasi Sonuçları

Türkiye’de sosyal yardım alanında 1980’lerden sonra ilerleme kaydedilmiş olsa da bu yardımların istenilen düzeyde etkili olmadığı ve toplumun tümünü kucaklamadığı aşikârdır (Taşçı, 2007: 138). Sosyal yardım uygulamalarının siyasal otoritenin kendi dağıtım ölçütlerine göre sunduğu bir takım hizmetler ya da mallar karşılığında, seçmenden siyasal destek talebinde bulunması, yardımı yapan ve alanlarda siyasal himayeciliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Böyle bir yaklaşım sürekli yardım kültürünü geliştirmekte ve seçmenlerde yardım bağımlılığı oluşturmaktadır (Stokes, 2007:2; Güneş, 2012: 172). Günümüz Türkiye siyasetinde yardım alanın ve verenin de memnun olduğu bu yöntem, ülkedeki mevcut parti politikalarının belirlenmesinde işlevsel bir rol oynamaktadır (Schüler, 1998: 102).

Sosyal yardım alanların büyük bir bölümü zamanla sosyal yardımları anayasal bir hak olarak görmekten ziyade, kendilerinin keyfiyetine bakılmaksızın devletin bu yardımları yapmak zorunda olduğu düşüncesine vardıkları tespit edilmiştir (ASAGEM, 2010; 20-40).

Şekil 1: Erzurum ve İlçelerinde Sosyal Yardım Alan Bireylerin Toplam İlçe Nüfusu İçindeki Oranları ve İlçede Kişi Başına Düşen Yardım Miktarları

Şekil 1'deki veriler, genellikle ilçelerde yardım alan birey sayısı arttıkça, bireylerin aldıkları yardım miktarında bir düşüşü göstermektedir. İlçelerdeki yardım miktarı ile nüfus arasındaki ilişkiyi bozan genellikle ilçelerdeki engelli ve yaşlı muhtaç konumundaki bireylerin sayısal büyüklükleridir.

Engellilik dışı alınan yardımlarda, yardımın belirlenmesinde ilçenin ve o ilçede yaşayan bireylerin ekonomik düzeyi önemli bir faktördür. Engellilik dolayısıyla alınan yardımlarda bireyin engellik oranı yardımın miktarını belirlemektedir.

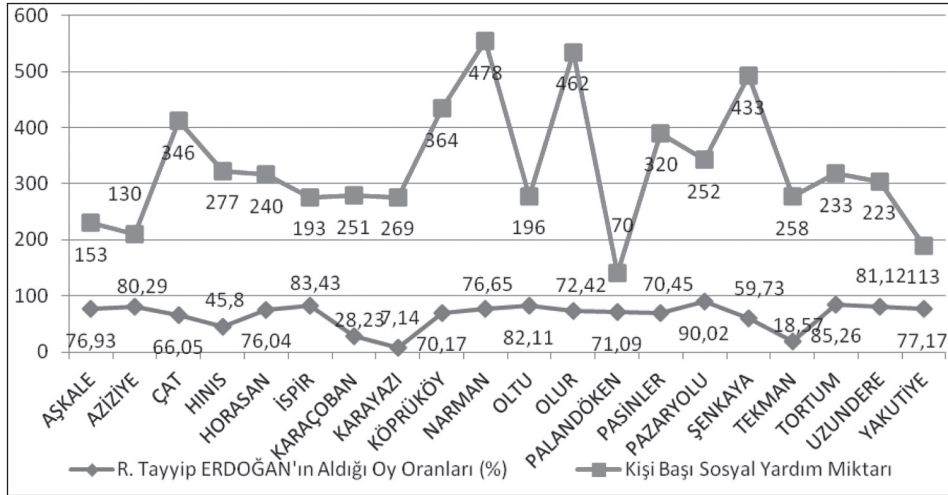
Tablo 5: Büyüklük Sırasına Göre 2014 Yılı Erzurum İlçe Nüfusları

1	Yakutiye (Merkez İlçe)	183932	11	Aşkale	24073
2	Palandöken (Merkez İlçe)	164146	12	Şenkaya	19979
3	Aziziye (Merkez İlçe)	51605	13	Çat	18505
4	Horasan	41310	14	Tortum	17394
5	Oltu	31424	15	Köprüköy	17043
6	Pasinler	30646	16	İspir	16869
7	Karayazı	30591	17	Narman	14632
8	Hınıs	28607	18	Uzundere	8465
9	Tekman	27775	19	Olur	7082
10	Karaçoban	24641	20	Pazaryolu	4601

Kaynak: TÜİK, 2014

Şekil 1' tablo 5, 7 ve 8 verileri, Erzurum'un daha ziyade güney ilçeleri olan ve Kürt nüfusun yoğunluk gösterdiği sırası ile Çat, Hınıs, Köprüköy, Şenkaya, Karaçoban, Tekman ve Karayazı da yardım alan bireylerin ilçe nüfusu içindeki oranları oldukça yüksektir. Örneğin ilçe nüfusunun Çat'ta %49'u, Hınıs'ta % 42'si, Şenkaya'da %40'ı kamudan yardım almaktadırlar. Söz konusu ilçeler dışında da Kürt seçmen nüfusunun zaman zaman %50'ye ulaştığı Horasan ve Pasinler gibi ilçeler de vardır. Ancak tüm Türkiye'de olduğu gibi Erzurum'da da eldeki verilerle seçmenlerin etnik aidiyetlerini bilmek ve hangi seçmenin, hangi lidere veya partiye oy verdiğini belirlemek günümüzde mümkün görünmemektedir.

Tablo 7 ve tablo 8'de 10 farklı çeşitte yapılan sosyal yardımların ilçeler bazında dağılımına bakıldığında yine Çat, Hınıs, Köprüköy, Şenkaya, Karaçoban, Tekman ve Karayazı'nın ilk sıralarda olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 2: 2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Erzurum İlçelerinde, R. Tayyip ERDOĞAN'ın Aldığı Oy Oranları ve İlçelerde Kişi Başı Yapılan Sosyal Yardım Miktarları

Şekil 2'de 2014 cumhurbaşkanlığı seçiminde İlçelerde R. Tayyip ERDOĞAN'ın aldığı oy oranları ile ilçelerde kişi başına yapılan sosyal yardım miktarları arasında bir orantı görülmemektedir.

Erzurum merkeze bağlı üç merkez ilçe ile Oltu ve İspir gibi ekonomik düzeyi yüksek ilçelerde yardım alma miktarı düşük olmasına rağmen Erdoğan'a verilen oy oranı yüksektir. Kürt nüfusun yoğun yaşadığı, Çat, Tekman, Karayazı, Hınıs ve Karaçoban ilçelerinde ise kişi başı yardım miktarları yüksek olmasına karşın Erdoğan'a verilen desteğin düşük olduğu görülmektedir.

C. Sosyal Yardımların Yakutiye İlçesine Bağlı Mahallelerdeki Siyasi Sonuçları

Erzurum merkezde yer alan ve merkez ilçesi olan Yakutiye İlçesi 183932 bin kişilik nüfuzu ile Erzurum'un en büyük ilçesidir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılımın %74.79 olduğu ilçede geçersiz ya da boş oy oranı 1713'tür (YSK,2014).

Tablo 6: Erzurum İli Yakutiye İlçesi 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonucu

Adaylar	Oy sayısı	Oy oranı
R. Tayyip ERDOĞAN.	62.881	%77,17
Ekmeleddin M.İHSANOĞLU	16.716	%20,51
Selahattin DEMİRTAŞ	1.881	%2,30
Toplam	81.478	%100

Kaynak: YSK, 2014

Tablo 7: Erzurum Merkez ve Diğer İlçelerinde Engelli, Barınma, Diğer, Eğitim ve Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar

İL ÇEŞİ	ENGELLİ AYLIĞI YARDIMI		BARINMA YARDIMI		DİĞER YARDIMLAR		EĞİTİM YARDIMI		EŞİ VEFAT ETMİŞ KADINLARA YÖNELİK YARDIM	
	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR
HORASAN	1391	3.023.238,40	32	281.200,00	9	8.250,00	2224	1.219.725,00	442	1.008.500,00
YAKUTIYE	2637	6.748.170,93	76	76.294,00	27	32.850,00	4454	1.802.885,00	626	1.487.250,00
AZİZİYE	656	1.535.125,55	0	0,00	229	54.950,00	735	330.125,00	290	760.750,00
AŞKALE	625	1.282.681,12	14	10.250,00	0	0,00	752	375.970,00	277	703.250,00
KARACOBAN	488	1.987.897,20	6	2.800,00	399	42.800,00	1840	988.695,00	393	1.015.500,00
PAZARYOLU	293	564.763,83	1	3.057,97	0	0,00	212	45.410,00	107	248.500,00
PALANDÖKEN	1783	4.388.644,46	7	9.200,00	81	73.925,00	2544	1.288.825,00	191	437.000,00
KARAYAZI	1333	2.883.861,00	29	367.580,00	0	0,00	2310	1.306.350,00	294	679.000,00
KÖPRÜKÖY	782	1.915.135,45	0	0,00	22	14.000,00	1622	849.405,00	326	838.500,00
NARMAN	1050	2.065.948,55	0	0,00	0	0,00	964	506.410,00	230	583.500,00
İSPİR	1124	2.177.351,65	5	9.335,00	0	0,00	263	114.720,00	214	536.250,00
ÇAT	1128	2.866.875,00	7	36.750,00	0	0,00	2554	686.110,00	327	819.250,00
TEKMAN	1747	4.035.603,97	17	16.650,00	0	0,00	1872	933.925,00	262	546.000,00
ŞENKAYA	2189	4.649.517,34	54	385.737,84	0	0,00	1255	441.055,00	566	1.446.500,00
OLTU	1577	3.323.400,41	46	31.889,00	315	48.286,00	336	136.445,00	166	418.250,00
PASINLER	1080	2.519.459,66	35	92.535,00	54	105.100,00	1573	867.575,00	285	692.500,00
TORTUM	1211	2.342.204,00	10	52.350,00	433	169.356,56	346	103.750,65	374	987.250,00
UZUNDERE	495	1.029.699,41	6	28.488,00	0	0,00	292	141.235,00	136	381.750,00
OLUR	967	1.885.870,59	56	106.401,60	25	7.081,50	452	134.645,00	268	716.500,00
HİNİS	1400	3.230.204,91	0	0,00	1165	18.012,80	3854	999.573,00	378	926.250,00
TOPLAM	23956	54.455.653,43	401	1.510.518,41	2759	574.611,86	30454	13.272.833,65	6152	15.232.250,00

Kaynak: Erzurum ASPM, 2015

Tablo 8: Erzurum Merkez ve Diğer İlçelerinde Muhtaç Asker, Nakdi, Sağlık ve Yakacak Yardımı Alan Birey Sayısı ve Alınan Miktar Tutarı

İLÇESİ	GIDA YARDIMI		MUHTAÇ ASKER YARDIMI		NAKDİ YARDIM		SAĞLIK YARDIMI		YAKACAK YARDIMI	
	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR	KİŞİ SAYISI	MİKTAR
HORASAN	844	257.140,00	32	31.500,00	341	174.365,00	2278	792.350,00	3744	3.420.075,00
YAKUTIYE	1761	350.823,43	178	243.500,00	524	175.785,00	2739	953.160,00	6868	8.782.615,72
AZIZIYE	433	887.726,07	6	8.500,00	996	427.700,00	439	145.800,00	1779	2.486.913,51
AŞKALE	290	94.630,00	40	46.750,00	508	166.000,00	550	226.600,00	1240	811.711,54
KARAÇOBAN	125	13.000,00	114	114.750,00	1542	550.300,00	1671	580.002,20	2538	971.871,60
PAZARYOLU	185	57.300,00	4	3.250,00	69	24.300,00	41	9.930,00	197	96.999,80
PALANDÖKEN	749	268.300,00	77	71.750,00	1447	622.400,00	1218	1.217.065,00	2891	3.052.381,48
KARAYAZI	136	18.000,00	171	178.000,00	725	594.199,82	2181	833.189,14	2701	1.686.513,00
KÖPRÜKÖY	570	124.379,80	59	65.500,00	500	208.470,00	1215	478.200,00	2378	1.965.676,15
NARMAN	0	0,00	50	24.500,00	18	3.850,00	514	119.640,00	2240	4.035.248,55
İSPIR	473	135.600,00	6	5.500,00	109	53.000,00	77	24.420,00	247	92.433,80
ÇAT	425	73.970,00	149	214.500,00	1312	471.720,00	1266	399.388,00	2301	1.085.300,98
TEKMAN	141	82.800,00	106	117.000,00	705	275.855,00	1567	485.820,00	2462	937.783,47
ŞENKAYA	787	118.060,48	86	125.750,00	615	349.330,00	478	138.420,00	2178	1.341.483,00
OLTU	890	129.263,11	34	48.750,00	471	139.135,00	150	40.600,00	1894	1.856.707,03
PASINLER	14	1.200,00	56	66.250,00	1008	380.828,00	1442	556.920,00	3884	4.837.504,10
TORTUM	313	116.200,00	12	12.500,00	77	31.985,00	151	47.920,00	1361	536.217,92
UZUNDERE	1	150,00	5	5.750,00	243	11.660,00	60	18.480,00	443	252.498,91
OLUR	320	103.411,52	10	13.000,00	258	138.708,00	77	20.300,00	298	193.683,12
HINIS	344	68.125,00	47	39.000,00	1114	447.915,00	1847	815.427,42	2708	1.562.344,00
TOPLAM	8801	2.900.079,41	1242	1.436.000,00	15184	6.590.247,71	19961	7.903.631,76	44352	40.005.962,68

Kaynak: Erzurum ASPM, 2015

Tablo 6, 12. Cumhurbaşkanını belirlemek için yapılan seçimde, Yakutiye ilçesinin büyük bir oy yüzdesi ile Erdoğan'ı desteklediklerini göstermektedir.

Bu araştırmada Erzurum merkez Yakutiye ilçesi siyasi sonuçları değerlendirirken örneklem olarak sosyo-ekonomik yapısı itibari ile 3 farklı mahalle (Üniversite, K. Karabekir ve Kurtuluş mahalleleri) belirlenmiş ve mahallerin seçim envanterleri üzerinden analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü yetkilileri ve ilgili mahalle muhtarları ile yapılan görüşmeler neticesinde bu mahallelerin üçünün de sosyo-ekonomik düzeyleri ve demografik yapılarının farklı olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Mahalleler eğitim ve ekonomik düzeyinin yüksekliği ve sosyal yardım alıp/almama oranlarına göre sıralandığında; sosyo-ekonomik düzeyi en yüksek mahallenin Atatürk Üniversite'si lojmanlarının bulunduğu Üniversite Mahallesi olduğu anlaşılmıştır. Görece orta düzeyde bulunan mahalle ise Kazım Karabekir Paşa Mahallesi, her iki mahalleye oranla sosyo-ekonomik seviyesi düşük, Kürt nüfusun daha yoğun olduğu mahallenin ise Kurtuluş Mahallesi olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 9: Erzurum İli Yakutiye İlçesi Üniversite Mahallesi Seçim Sonuçları

Muhtarlık Adı	Recep Tayyip ERDOĞAN	Selahattin DEMİRTAŞ	Ekmeleddin Mehmet İHSANOĞLU
Üniversite Mah.	1256	19	1054

Kaynak: YSK, 2014

Çoğunluğunu Atatürk Üniversitesi öğretim üyesi ve çalışanlarının oluşturduğu, eğitim düzeyinin oldukça yüksek olduğu Üniversite mahallesinde Demirtaş ve İhsanoğlu, Erdoğan'ın aldığı oy oranının %85,4'ü kadar oy alabilmişlerdir. Hükümet tarafından desteklenen Erdoğan ile diğer adaylar arasında ciddi bir oy farkı olmadığı görülmektedir. Bu mahalleden Demirtaş'ın aldığı oyun düşüklüğü ise dikkat çekicidir.

Tablo 10: Erzurum İli Yakutiye İlçesi Kazım Karabekir Paşa Mahallesi Seçim Sonuçları

Muhtarlık Adı	Recep Tayyip ERDOĞAN	Selahattin DEMİRTAŞ	Ekmeleddin Mehmet İHSANOĞLU
Kazım Karabekir Paşa Mah.	4910	157	1028

Kaynak: YSK, 2014

Kazım Karabekir Paşa Mahallesi, orta gelir sınıfındaki insanların çoğunlukta olduğu ve sosyal yardımların da orta düzeyde ulaştığı bir mahalledir. Tablo 10 verileri, Erdoğan'ın

diğer adaylara göre yaklaşık 4,5 katı oy aldığını göstermektedir. Ancak Demirtaş'ın oy oranlarının 7 katı artması çok daha dikkat çekicidir.

Tablo 11: Erzurum İli Yakutiye İlçesi Kurtuluş Mahallesi Seçim Sonuçları

Muhtarlık Adı	Recep Tayyip ERDOĞAN	Selahattin DEMİRTAŞ	Ekmeleddin Mehmet İHSANOĞLU
Kurtuluş Mah.	12265	720	1756

Kaynak: YSK, 2014

Tablo 11, düşük gelir sınıfındaki insanların oturduğu ve sosyal yardım alanların sayısının oldukça fazla olduğu Kurtuluş Mahallesi seçim sonuçlarının hükümet desteğindeki Erdoğan'ın diğer adaylara göre 8 kat daha fazla oy aldığını göstermektedir.

Tablo 11'in ortaya koyduğu en önemli sonuç; görece en yoksul mahalle olan ve sosyal yardımların en üst düzeye ulaştığı ve Kürt vatandaşların daha yoğun olarak iskân ettiği Kurtuluş Mahallesi'nde Demirtaş'ın diğer mahallelere göre oylarını yükseltmesidir. Üniversite Mahallesinde. Erdoğan ve İhsanoğlu'nun aldığı toplam oyların ancak %0.8'i kadar oy alan Demirtaş, Kurtuluş Mahallesinde her iki adayın aldığı oyların toplamının %5.1'i kadar oy alarak bu mahallede aldığı oyları yaklaşık 7 kat artırmıştır.

Sonuç

Geçinme güclüğü çeken yoksul ve dar gelirli insanları güvence altına almak, ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olmak en temel insanlık görevidir. Bu görev bireyler bazında veya sivil toplum kuruluşlarınca yerine getirilebildiği gibi daha organize ve düzenli bir şekilde kamusal otoritenin belirlediği devlet kuruluşları tarafından da yapılabilmektedir.

Son yıllarda ülke ekonomisinde yaşanan büyüme ve gelişme, sosyal yardım alan kişi ve dağıtılan yardım miktarlarında önemli oranlarda artış yaşanmasına neden olmuştur. Temelde İşsizlik ve eğitim düzeylerinin düşüklüğü nedeni ile ortaya çıkan yoksulluk problemine kalıcı çözümler üretilememesi, hükümet yetkililerini sosyal yardımları artırmaya, toplumun kültüründe var olan “devlet baba” imajını pekiştirmeye yönlendirmiştir.

Ancak her geçen gün yardım alan birey sayısındaki artış makroekonomik boyutta devlet bütçesini tehdit eder seviyeye ulaştığı gibi muhtaç konumda olan belirli bir kesimi de işgücüne katılım noktasında olumsuz etkilemiştir. Bu kesimler zamanla çalışmamayı bir yaşam tarzı olarak belirlemekle kalmamış, devletin yardımlarını sürekli bir hak olarak algılamaya başlamışlardır.

Muhtaç kesimlere yapılan yardımların, seçimlerde daha fazla oy getirisi olacağı düşüncesinde olan ülke siyasetçileri, özellikle seçim dönemlerinde yardım miktarlarını artırmakta ve böylelikle seçmene daha yakın görünmeye gayret etmektedirler.

Bu araştırmada seçmenlerin oy sandığına giderken, yapılan yardımları ne derece dikkate aldıkları Erzurum ilçeleri ve merkez 3 mahallede ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma 2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı seçim envanterleri ve yardım istatistikleri üzerinden yapılmış, elde edilen veriler analiz edilerek seçmenlerin aldıkları sosyal yardımların onların oy tercihleri üzerinde etkisi olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Erzurum genelinde gerek sosyal yardım alan birey sayısı, gerek alınan miktarın büyüklüğü itibarıyla güney ilçeleri ön sırada yer almaktadır. Çat, Tekman, Karayazı, Hınıs ve Karaçoban gibi Kürt nüfusun yoğun olduğu bu ilçelerde seçmenler, hükümetçe desteklenen cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'a 2014 seçimlerinde oy verme yüzdelerini düşürmüşlerdir. 7 Haziran 2015 Türkiye genel seçimlerinde ise destek iyice küçülerek etnik söylemleri ile ön planda olan Selahattin Demirtaş'ın oy oranlarında söz konusu ilçelerde %90'lara varan bir artış gözlemlenmiştir.

Genel seçimler gibi büyük toplumsal olaylarda seçim sonuçlarını bir veya birkaç nedene indirgemek gerçekçi bir yaklaşım olmaktan uzaktır. Bu araştırma Kürt seçmenin sosyal yardımdan ziyade etnik söylemlere haiz partileri desteklediğini, sosyal yardımları bir hak olarak görmeye başladığını ve yardımları bir oy nedeni olarak görmekten uzaklaştığını ortaya çıkarmıştır.

Ülkemiz politikacıları, sosyal yardım ve hizmetlerde “hayırsever” veya “baba” devlet olma zihniyetinden bir an evvel kurtulup, yoksullukla mücadeleyi daha aktif ve etkin bir hale getirmelidirler. Yaşanılacak olan bu politika değişikliği, yeni politikalarla kronik yoksulluğu çözmeye, sosyal yardım alanların veya sosyal yardıma gereksinim duyanların sayısını azaltmaya sosyal yardımların nicelik ve nitelik yönünden asgari tatmini sağlayacak düzeye ulaşmasına çalışmalıdır. Bu durum, çalışmadan tüketen ve bunu bir hak olarak gören birey sayısında azalmaya neden olacağı gibi bölgesel ekonomiyi canlandırarak toplumsal barış ve huzurun oluşumuna katkı sağlamış olacaktır.

Kaynakça

- Abay, A. R. (2004). “Bir sosyal politika olarak yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yeri”. *Sivil Toplum*, 2 (6-7): 77-92.
- ASAGEM. (2010). Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü. http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293ea2369dc32358ee2b25/kutuphane_59_sosyal_yardim_algisi_ve_yoksulluk_kulturu.pdf, Erişim Tarihi: 10.05.2015.
- Alcock, P. (1997). *UnderstandingPoverty*. London: Macmillian PressLtd.
- Altay, A. (2005).”Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme”. *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, Sayı. 2005-2.
- Altındağ, Ö. (2007). *Sosyal Yardım Sisteminin Çalışanların Gözüyle Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sos. Bil. Enst.

- Arıcı, K. (2006). “Sosyal Yardımlar ve Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısının Genel İlkelere, İşleyişi ve Yeterliliği Sorunu”. Mercek, MESS, Temmuz 2006.ss.112-122.
- ASGM. (2010). Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara: ERMAT Matbaacılık.
- ASPB. (2011). “Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat Ve Görevlerine İlişkin Yönerge”. http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/athgm_teskilat_ve_gorevleri_yonergesi.pdf, Erişim Tarihi: 09.04.2015.
- ASPM. (2015). 2015 Brifing Dosyası, Erzurum Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Erzurum.
- Buğra, A. (2008). Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. (2011). Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika (5. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- DDK. (2009). Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi. www.tccb.gov.tr/ddk/ddk29.pdf, Erişim Tarihi: 09.04.2015.
- Doorley K.ve ,Bargain O. (2009). Caught in trap? TheDisincentiveeffect of social Assistance. Born: July, 12A Discussion Paper, No 4291.
- DPT. (2001). “Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu”. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara: DPT Yayınları.
- DPT. (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı: Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: DPT Yayınları.
- Ersöz, H. Y. (2004). Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler (İngiltere, İsveç ve Türkiye Örneği), İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ersöz, H.Y. (2003). “Doğuşundan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü”. İstanbul: İstanbul Üniv., İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 53, Sayı: 2.
- Eryılmaz. B. (2002). Kamu Yönetimi. İstanbul: Erkam Matbaacılık.
- Es, M. (2007). “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=989>, Erişim Tarihi: 09.05.2015.
- ES, M. (2008). “Osmanlı Devletinde Mahalli İdareler”. Yerel Siyaset Dergisi, 27(2), 29-38.
- Giritli, İ., Bilgen, P. ve Akgüner T. (1998). İdare Hukuku I. İstanbul: der yayınları.

- Guido, A. (2005). Income, Poverty and Social Exclusion in the EU25, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-05013/EN/KS-NK-05-013-EN.pdf, Erişim tarihi: 13.04.2015.
- Gündoğan, Naci (2008). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele”. http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedy/ocak_subat2008.Pdf, 25.12.2013.
- Güneş, M. (2012). “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği”. Konya: SÜ., İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 24, 419-184.
- Gürses, D. (2007), “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları”. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:1.
- Güvercin, C. H. (2004). “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi”. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 57(2), 89-95.
- Hacımamutoğlu, H. (2009). “Türkiye’deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi”. Ankara: Uzmanlık Tezi T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Hür, A. (2009). “Sosyal devlet mi, sadaka kültürü mü?”. Taraf Gazetesi, 16.02.2009.
- ILO. (2010). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları”. <http://www.ilo.org/public/turkish/region/euro/ankara/areas/active.htm>, ET: 003.04.2015.
- Karakış, E. (2009). Küreselleşen Dünya Yönetiminde Yerel Yönetimler Bağlamında Sosyal Politika. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Ü., Sos. Bil. Enst.
- Kayalidere, G. ve Şahin, H., (2014). “Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk”. Sakarya Ün., Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2 (29), 57-76.
- Metin, B. (2012). “Yoksullukla Mücadelede Aşgari Gelir Güvencesi: Türkiye’de Sosyal Yardım ve Hizmet Sisteminde Mevcut Durum ve Aşgari Gelir Güvencesi İhtiyacı”. Sosyal Güvenlik Dergisi, EPA-MAT Matbaacılık, sayı:1, s.125
- OECD. (2009). The Social Expenditure Database: An Interpretive Guide; OECD Social, Employment and Migration workingpapers, Paris. No.92.
- Özdemir, S. (2007). Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti. Genişletilmiş İkinci Baskı, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Özkanan A. ve Erdem R. (2014). “Yönetimde Kayırmacı Uygulamalar: Kavramsal Bir Çerçeve”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(20), 179-206.
- Rosanvallon, P. (2004). Refah Devletinin Krizi. (Çev. Burcu Şahinli). Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.

- Schüler, H. (1998). Türkiye’de Sosyal Demokrasi, Particilik, Hemşehricilik, Alevilik. (Çev. Yılmaz Tonbul), İstanbul: İletişim Yayınları.
- SGK. (2015). İl Bazında İstatistikler, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/il_mudurlukleri/erzurum_sosyal_guvenlik_il_mudurlugu, Erişim Tarihi: 25.03.2015.
- Stokes, C. S. (2007). Political Clientelism. Boix, C., Stokes, S.(Ed.) Handbook of Comparative Politics. Oxford: Oxford University Press.
- SYDV. (2013) . Erzurum Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı İstatistik Veriler. Erzurum.
- Şeker, S.(2008). Türkiye’de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi.
- Şenkal, A. (2005). “Sosyal Devlet ve Sosyal Vatandaşlık”. <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusskd/article/view/1023000246/1023000239>, Erişim Tarihi: 03.05.2015.
- Taşçı, F. (2007). 1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Yardımların Analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sos. Bil. Ens.
- Taşçı, F. (2010). Sosyal Politikalarda Can Simidi Sosyal Yardım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TESEV. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri. <http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/09012015104258.pdf>, Erişim Tarihi 05.08.2015.
- TÜİK (2013).” İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri”. www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=227, Erişim tarihi: 07.05.2015.
- TÜİK b,(2013). Gelire Dayalı Yoksulluk İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013, Erişim tarihi: 09.05.2015.
- TÜİK. (2014). <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>, Erişim Tarihi: 15.05.2015
- TÜİK. (2006). "2005 Yılı Gelir Dağılımı Sonuçları". Haber Bülteni, Sayı: 207.
- Yıldırım, A. (2010). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü”. Yardım ve Dayanışma Dergisi, 1 (1), 9-16.
- YSK. (2014), “On ikinci Cumhurbaşkanı Seçimi Sandık Sonuçları”. <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sspsCumhurbaskani.jsf>, Erişim tarihi: 26.03.2015.
- Zastrow, C. (1991). Social Problems: Issuesand Solutions. Chicago: Nelson-HallPub.

